

Viešoji įstaiga
**KULTŪROS PAVELDO
IŠSAUGOJIMO PAJĖGOS**

Vismantas Muralis

**Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 23743) (Kėdainių r. sav.)
žvalgomųjų archeologinių tyrimų
2014 m. ataskaita**

2014 m

Vilnius

Turinys

Įvadas.....	4
Istorinė ir archeologinių tyrinėjimų apžvalga.....	5
Tyrimų eiga.....	5
Šūrfas 1.....	6
Šūrfas 2.....	6
Šūrfas 3.....	6
Šūrfas 4.....	7
Šūrfas 5.....	7
Šūrfas 6.....	7
Šūrfas 7.....	8
Šūrfas 8.....	8
Šūrfas 9.....	8
Šūrfas 10.....	9
Šūrfas 11.....	9
Šūrfas 12.....	10
Šūrfas 13.....	10
Šūrfas 14.....	10
Šūrfas 15.....	11
Šūrfas 16.....	11
Šūrfas 17.....	11
Šūrfas 18.....	12
Šūrfas 19.....	12
Šūrfas 20.....	12
Šūrfas 21.....	13
Šūrfas 22.....	13
Šūrfas 23.....	13
Šūrfas 24.....	14
Šūrfas 25.....	14

Šūrfas 26.....	14
Šūrfas 27.....	15
Šūrfas 28.....	15
Šūrfas 29.....	16
Šūrfas 31.....	16
Išvados.....	17
Radinių lentelė.....	18
Nuotraukų sąrašas.....	19
Piliakalnio nuotraukos.....	21
Radinių nuotraukos.....	23
Šūrfų nuotraukos.....	24
Brėžinių sąrašas.....	40
Brėžiniai.....	41
Priedų sąrašas.....	44
Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus.....	45
Radinių perdavimo aktas.....	47
Tyrimų projektas.....	48
ATL straipsnis.....	56

Įvadas

2013 m. Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos įgyvendino programą „Lietuvos kultūros paveldo išsaugojimas, aktualizavimas ir populiarinimas, valstybės kalbos apsauga“. Programos vykdymo metu Kultūros paveldo departamentas užsakė atlikti archeologinius žvalgomouosius tyrimus 13 archeologijos paminklų teritorijose. Viena iš šių saugomų vertybių yra Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 23743) (Kėdainių r. sav.).

2013 m. lapkričio 1 – 4 dienomis, Kalnaberžės piliakalnio teritorijos rytinėje ir vakarinėje dalyje, spėjamoje piliakalnio papėdės gyvenvietėje (u. k. 23743) buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Jų tikslas – patikslinti šios nekilnojamosios kultūros vertybės vertingąsias savybes ir teritorijos ribas. Kultūros paveldo departamentas 2013 metų spalio 17 d. šiems tyrimams išdavė leidimą Nr. 381. Archeologinių tyrimų metu buvo iširta 30 vienetų, 1x1 m dydžio šurfų. Viso 30 m² plotas.

Kasimo darbus vykdė VšĮ “Kultūros paveldo išsaugojimo pajėgos“ samdyti darbininkai. Tyrimams braižė brėžinius, vykdė fotofiksaciją, niveliavo bei radinius inventorizavo ataskaitos autorius. Tyrimų metu žemės tikrintos metalo detektoriumi Garrett Ace 250 su 6,5 x 9 colio, elipsine paieškos rite bei fotografuota fotoaparatu FUJIFILM FINEPIX S3300. Radiniai perduoti Kėdainių krašto muziejui. Ataskaita parengta 3 egzemplioriais.

Istorinė ir ankstesnių archeologinių tyrinėjimų apžvalga

Piliakalnis įrengtas Kruosto kairiajame krante esančiame aukštumos kyšulyje. Pamažu nuolaidėjanti į P aikštelė – keturkampė, pailga Š – P kryptimi, 65x10 m dydžio. Jos Š pusėje supiltas 0,8 m aukščio, 16 m pločio pylimas, kurio išorinis 1,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 4 m pločio, 0,3 m gylio griovį. Šlaitai statūs, iki 9 – 10 m aukščio. Piliakalnį apardė arimai, pylimą – XX a. pradžioje jį kasinėję valstiečiai (liko duobė). Aikštelė ir R šlaitas dirvonuoja, V šlaitas apaugęs lapuočiais. Į Š nuo piliakalnio 1,5 ha plote yra papėdės gyvenvietė. Už 160 m į R pusę nuo piliakalnio Š – P kryptimi teka upė Nevėžys, o iš V ir P pusių, esamas saugomas objektas, juosiamas Kruosto upelio. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.¹

Piliakalnį 1903 metais žvalgė L. Kšivickis. 1968 m. – Lietuvos istorijos instituto ekspedicija. Jos dalyviai į Š nuo piliakalnio buvusioje dirvoje pastebėjo kultūrinio sluoksnio pėdsakų. Piliakalnis ir gyvenvietė plačiau netyrinėti.²

Tyrimų eiga

Atvykus į tyrimų vietą, pastebėta, kad piliakalnis yra niokojamas. Atkreiptinas dėmesys į piliakalnio R ir V šlaituose transporto priemonių paliktas vėžias (foto Nr. 1 – Nr. 3).

Archeologinės ekspedicijos metu, pirmieji šurfai iškasti labiausiai į rytus nutolusioje saugomos teritorijos dalyje, artėjant piliakalnio kryptimi. Šiame plote iškasti 25 vienetai, 1x1 m dydžio šurfai. Likusieji 5 vienetai 1x1 m dydžio šurfai ištirti vakarinėje saugomos teritorijos dalyje, orientuojantis lygiagrečia linija su šalia esančių piliakalniu.

¹ Baubonis, Z, Zabiela, G., Lietuvos piliakalnių atlasas. Vilnius, 2005. T.1. p. 358.

² Tautavičius, A., 1975, Lietuvos TSR archeologijos atlasas, II, piliakalniai, Vilnius, „Mintis“, p. 77, (Nr. 277).

ŠURFAS 1

(Planas Nr. 1, foto Nr. 6)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,35 m, šurfo centro koordinatės: X501413.20, Y6140320.51.

Nukasus 35 – 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 20 – 25 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 20 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 80 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,55 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 2

(Planas Nr. 1, foto Nr. 7)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,80 m, šurfo centro koordinatės: X501410.50, Y6140282.94.

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 10 – 15 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 25 – 30 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 80 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis

Šurfas tirtas iki 90 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,90 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 3

(Planas Nr. 1, foto Nr. 8)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,82 m, šurfo centro koordinatės: X501409.72, Y6140273.36

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 40 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,42 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 4

(Planas Nr. 1, foto Nr. 9)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,68 m, šurfo centro koordinatės: X501407.54, Y6140249.65.

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 25 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 65 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,03 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 5

(Planas Nr. 1, foto Nr. 10)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,41 m, šurfo centro koordinatės: X501408.70, Y6140230.35.

Nukasus 35 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 40 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,01 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 6

(Planas Nr. 1, foto Nr. 11)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,50 m, šurfo centro koordinatės: X501392.65, Y6140295.79.

Nukasus 25 – 30 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), atidengtas 15 – 20 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 45 – 50 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 95 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,55 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 1 m gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,50 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 7

(Planas Nr. 1, foto Nr. 12)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,20 m, šurfo centro koordinatės: X501390.50, Y6140284.69.

Nukasus 25 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 15 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 25 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 65 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,55 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 90 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,30 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 8

(Planas Nr. 1, foto Nr. 13)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,95 m, šurfo centro koordinatės: X501390.35, Y6140266.56.

Nukasus 35 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 20 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 55 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,40 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 70 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,25 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 9

(Planas Nr. 1, foto Nr. 14)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,80 m, šurfo centro koordinatės: X501390.35, Y6140247.64.

Nukasus 25 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 25 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 25 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 75 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,55 m, rastas įžemis –

geltonas smulkus smėlis.

Šūrfas tirtas iki 90 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,90 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 10

(Planas Nr. 1, foto Nr. 15)

Šūrfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,42 m, šurfo centro koordinatės: X501388.15, Y6140231.40.

Nukasus 20 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 20 – 25 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 20 – 25 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 70 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,72 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 11

(Planas Nr. 1, foto Nr. 16)

Šūrfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,22 m, šurfo centro koordinatės: X501379.52, Y6140289.35.

Nukasus 20 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 25 – 30 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 35 – 40 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 85 – 90 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,37 m – H_{Abs} 31,32 m, prastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šūrfas tirtas iki 1 m gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,22 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 12

(Planas Nr. 1, foto Nr. 17)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,85 m, šurfo centro koordinatės: X501374.15, Y6140266.51.

Nukasus 35 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 25 – 30 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 35 – 40 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 95 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,90 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 1 m gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,85 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 13

(Planas Nr. 1, foto Nr.18)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 33,70 m, šurfo centro koordinatės: X501377.57, Y6140315.96.

Nukasus 20 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 70 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 65 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis. Sluoksnyje rasta keletas 15 cm × 20 cm × 30 cm dydžio lauko akmenų.

Šurfe, pasiekus 155 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 32,15 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 14

(Planas Nr. 1, foto Nr. 19)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 34,04 m, šurfo centro koordinatės: X501357.65, Y6140282.87.

Nukasus 45 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 35 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 60 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 140 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 32,64 m, rastas įžemis –

geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 15

(Planas Nr. 1, foto Nr. 20)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,83 m, šurfo centro koordinatės: X501350.45, Y6140210.61.

Nukasus 35 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 5 – 10 cm storio molingas tamsiai pilkos spalvos dirvožemio sluoksnis. Sluoksnis storėja link P sienelės.

Šurfe, pasiekus 45 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 32,38 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 16

(Planas Nr. 1, foto Nr. 21)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas Š – P kryptimis, centro H_{Abs} 32,09 m, šurfo centro koordinatės: X501375.73, Y6140207.52.

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 20 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 60 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 120 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,89 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 17

(Planas Nr. 1, foto Nr. 22)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 33,68 m, šurfo centro koordinatės: X501351.50, Y6140255.75.

Nukasus 30 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 20 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 15 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 65 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 33,03 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 18

(Planas Nr. 1, foto Nr. 23)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,29 m, šurfo centro koordinatės: X501371.50, Y6140234.45.

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 15 cm storio tapatus sluoksnis.

Po juo atkastas 105 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 160 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,69 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 19

(Planas Nr. 1, foto Nr. 24)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 33,23 m, šurfo centro koordinatės: X501348.45, Y6140222.25.

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 60 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 1 m gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 32,23 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 20

(Planas Nr. 1, foto Nr. 25)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,02 m, šurfo centro koordinatės: X501426.32, Y6140244.61.

Nukasus 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė -

proliuvinė priemolio danga), atidengtas įžemis – geltonas smulkus smėlis
Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 21

(Planas Nr. 1, foto Nr. 26, Nr. 27)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 30,98 m, šurfocentro koordinatės: X501423.25, Y6140229.65.

Nukasuk 40 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 45 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,53 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 22

(Planas Nr. 1, foto Nr. 28)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,02 m, šurfo centro koordinatės: X501406.42, Y6140209.29.

Nukasuk 20 cm storio ariamą rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnį (deliuvinė - proliuvinė priemolio danga), atidengtas 15 cm storio tapatus sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 35 cm m gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,67 m, rastas įžemis – geltonas žvyringas smėlis.

Šurfas tirtas iki 40 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,62 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 23

(Planas Nr. 1, foto Nr. 29)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,46 m, šurfo centro koordinatės: X501390.15, Y6140192.36.

Nukasuk 10 cm storio velėną, atidengtas 40 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

Po juo, 50 cm gilyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,96 m, atidengtas 65 cm storio molingas tamsiai pilko dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 115 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,31 m rastas įžemis – pilkas

smulkus smėlis.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 24

(Planas Nr. 1, foto Nr. 30)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 31,86 m, šurfo centro koordinatės: X501370.56, Y6140185.17.

Nukalus 10 cm storio velėną, atidengtas 25 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

Po juo, 35 cm gylyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,51 m, atidengtas 10 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemis su pilko smulkaus smėlio tarpais sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 45 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 31,41 m, rastas įžemis – pilkas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 50 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 30,36 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 25

(Planas Nr. 1, foto Nr. 31)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 32,70 m, šurfo centro koordinatės: X501340.25, Y6140175.12.

Nukalus 10 cm storio velėną, atidengtas 30 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

Šurfe, pasiekus 40 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 32,30 m, rastas įžemis – geltonas žvyringas smėlis.

Šurfas tirtas iki 45 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 32,25 m.

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 26

(Planas Nr. 1, foto Nr. 32)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 34,46 m, šurfo centro koordinatės: X501279.15, Y6140165.74.

Nukalus 10 cm storio velėną, atidengtas 60 cm storio rudos spalvos, moreninio

priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 33,75 m, fiksuotas 10 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemio sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 80 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 33,65 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 90 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 33,55 m

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 27

(Planas Nr. 1, foto Nr. 33)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 35,31 m, šurfo centro koordinatės: X501271.97, Y6140190.23.

Nukasus 10 cm storio velėną, atidengtas 60 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 34,61 m fiksuotas 40 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemis.

Šurfe, pasiekus 110 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 34,21 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 120 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 34,11 m

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 28

(Planas Nr. 1, foto Nr. 34)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 36,03 m, šurfo centro koordinatės: X501267.20, Y6140218.71.

Nukasus 10 cm storio velėną, atidengtas 35 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga)

Po juo, 45 cm gylyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,58 m atkastas 5 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemis.

Šurfe, pasiekus 50 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,53 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 60 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,43 m

Šurfe archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

ŠURFAS 29

(Planas Nr. 1, radinių foto Nr. 4 – Nr. 5 (R. S. Nr. 1 – Nr. 7), šurfo foto Nr. 35, Nr. 36)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 36,40 m, šurfo centro koordinatės: X501263.11, Y6140244.62.

Nukasus 10 cm storio velėną, atidengtas 35 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

Po juo, 45 cm gylyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,95 m atkastas 40 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemis, kuriame aptiktas degėsingas kultūrinis sluoksnis. Sluoksnyje rasti lipdytos keramikos gabaliukai gruoblėtumi paviršiumi (viso 7 vienetai, žr. radinių lent. R. S. Nr. 1 – Nr. 7, nuotr. Nr. 4) ir molio tinko fragmentai (viso 8 vienetai, žr. radinių lent., nuotr. Nr. 5).

Šurfe, pasiekus 85 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,55 m, rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 105 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,35 m

ŠURFAS 30

(Planas Nr. 1, foto Nr. 37)

Šurfas 1×1 m dydžio, kampais orientuotas ŠR – PV kryptimis, centro H_{Abs} 36,70 m, šurfo centro koordinatės: X501263.52, Y6140268.62.

Nukasus 10 cm storio velėną, atidengtas 60 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga).

Po juo, 70 cm gylyje nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 36 m fiksuotas 50 cm storio molingas tamsiai pilkas dirvožemis, kuriame aptiktas degėsingas kultūrinis sluoksnis.

Šurfe, pasiekus 120 cm gylį nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,50 m rastas įžemis – geltonas smulkus smėlis.

Šurfas tirtas iki 135 cm gylio nuo žemės paviršiaus H_{Abs} 35,35 m

Išvados

2013 m. lapkričio 1 – 4 d. Kalnaberžės piliakalnio spėjamoje gyvenvietės teritorijoje (u. k. 23743) buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, kurių metu buvo iširta 30 vienetų, 1x1 m dydžio šurfų. Viso 30 m² plotas.

R saugomos teritorijos dalyje, kuri šiuo metu ariamas laukas, buvo iškasti 22 šurfai (Nr. 1 – Nr. 22). Tiroje vietoje fiksuotas nuo 35 cm iki 90 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), po kuriuo, išskyrus šurfus Nr. 3, Nr. 5, Nr. 20, Nr. 21, Nr. 22, aptiktas nuo 20 cm iki 105 cm storio molingas tamsiai pilkas palaidotas dirvožemis. Šurfluose archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

Šalia ariamos žemės, į P pusę, žole apaugusioje pievoje, iškasti 3 šurfai (Nr. 23 – Nr. 25). Fiksuotas nuo 25 cm iki 40 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), po kuriuo, išskyrus šurfą Nr. 25, aptiktas nuo 10 cm iki 65 cm storio molingas tamsiai pilkas palaidotas dirvožemis. Šurfluose archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

Sekantys šurfai kasti V piliakalnio papėdėje. Ištyrus 5 šurfus (Nr. 26 – Nr. 30) atidengtas nuo 35 cm iki 60 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), po kuriuo aptiktas nuo 5 cm iki 50 cm storio molingas tamsiai pilkas palaidotas dirvožemis, būtent šiame sluoksnyje, šurfluose Nr. 29 ir Nr. 30 fiksuotas kultūrinis sluoksnis. Sluoksnio storis 40 cm – 50 cm storio, kuriame aptikta degėsių, o šurfe Nr. 29 lipdytinis keramikos gabaliukai gruoblėtumi paviršiumi ir molio tinko fragmentai. Keramiką datuotina VIII – XII a., surasti keramikos fragmentai nedideli, sunkiai identifikuojami, taigi pateiktas datavimas gali būti netikslus.

Kadangi sluoksnių išsidėstymas tapatus visuose šurfluose, o vadinamame pilkame sluoksnyje (palaidotas dirvožemis) aptikta žmogaus veiklos požymių, kurie datuoti VIII–XII a. panašu, kad virš jo esantis rudas moreninis priemolis yra vėlyvesnis. Geologo habil. dr. Valentino Baltrūno teigimu, tai yra piliakalnio šlaitų daug metų slinkęs deliuvis – proliuvis, paprastai tokie procesai ir jų nuogulos formuojasi sustiprėjus vietovėje eroziniais procesams, t.y. sumenkėjus augalijos dangai (velėnai, dirvožemiui, krūmų ir miško paklotei) pradedamas ardyti šlaitų gruntas. Tai gali būti susiję su klimato atšalimu (nuo XI – XII a. prasideda Mažasis ledynmetis) šlaitų nuganymu (nutrypimu), gal būt, žemės kasimo darbais. Nuo piliakalnio rytinio šlaito daug metų slinkusį deliuvį, kurį papėdėje galėjo šiek tiek perklostyti ir plačiau čia pat paskleisti patvinusio Nevėžio vanduo. Šios aplinkybės galėjo sukelti gan greitus katastrofinius reiškinius ir lemti kultūrinio sluoksnio palaidojimą. Po to, matyt, ši vieta ilgai nebuvo tinkama gyvenimui.

Remiantis šių tyrimų bei 1903 m. ir 1968 m. vykdytų archeologinių ekspedicijų išvadomis, gyvenvietė lokalizuojama į V, ŠV ir Š pusę nuo piliakalnio. R saugomos teritorijos dalyje, neaptikta žmogaus veiklai būdingų radinių ir požymių.

Tikslinga sumažinti saugomos teritorijos plotą, perkeliant R ribas iki lygiagrečiai piliakalnio einančio lauko keliuko (brėžinys Nr. 1).

Ateityje prieš vykdant žemės judinimo darbus Kalnaberžės piliakalnio gyvenvietės teritorijoje (u. k. 23743) būtini archeologiniai tyrimai.

Archeologas Vismantas Muralis

Radinių lentelė

Lipdytinė keramika grublėtu paviršiumi

Šūrfas	Eilės Nr.	R. S. Nr.	Gylis (cm)	Indo rūšis	Išlikusi indo dalis	Radinių kiekis	Keramikos rūšis				Formavimo technika	Molis		Paviršius		Masės spalva	Fragmento storis (mm)		Svoris (g)	Datuotina (a.)
														išorės spalva	vidaus spalva		min.	max.		
							neglazūruota	balta masė	akmens masė	glazūruota		priemaišos	priemaišų kiekis							
29	1	1	50	puodas	sienelė	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	šviesiai ruda	juoda	šviesiai ruda	9,19	10,26	3,5	VIII–XII
29	2	2	63	puodas	dugnas	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	juoda	juoda	tamsiai ruda	7,78	7,87	2	VIII–XII
29	3	3	67	puodas	sienelė	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	juoda	juoda	šviesiai ruda	5	7,4	1,8	VIII–XII
29	4	4	75	puodas	sienelė	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	šviesiai ruda	juoda	tamsiai ruda	4,8	5,28	1,1	VIII–XII
29	5	5	75	puodas	sienelė	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	šviesiai ruda	šviesiai ruda	šviesiai ruda	4,01	5,73	1,8	VIII–XII
29	6	6	80	puodas	sienelė	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	juoda	juoda	juoda	3,34	4,82	0,4	VIII–XII
29	7	7	81	puodas	sienelė	1	x				lipd.	gr. akmuo	vid.	juoda	juoda	juoda	3,88	5,5	0,5	VIII–XII

Molio tinkas

šūrfas	Gylis (cm)	Molio tinkas vnt.
29 šūrfas	50 - 80	8

Nuotraukų sąrašas

Foto Nr. 1. Kalnaberžės piliakalnis iš R pusės.....	21
Foto Nr. 2. Kalnaberžės piliakalnis iš R pusės.....	21
Foto Nr. 3. Kalnaberžės piliakalnis iš PV pusės.....	22
Foto Nr. 4. Lipdytinė keramika grublėtu paviršiumi. R. S. Nr. 1 – Nr. 7.....	23
Foto Nr. 5. Molio tinko fragmentai.....	23
Foto Nr. 6. Šurfas Nr. 1. Fotografuota iš V pusės.....	24
Foto Nr. 7. Šurfas Nr. 2. Fotografuota iš V pusės.....	24
Foto Nr. 8. Šurfas Nr. 3. Fotografuota iš V pusės.....	25
Foto Nr. 9. Šurfas Nr. 4. Fotografuota iš V pusės.....	25
Foto Nr. 10. Šurfas Nr. 5. Fotografuota iš PV pusės.....	26
Foto Nr. 11. Šurfas Nr. 6. Fotografuota iš Š pusės.....	26
Foto Nr. 12. Šurfas Nr. 7. Fotografuota iš V pusės.....	27
Foto Nr. 13. Šurfas Nr. 8. Fotografuota iš P pusės.....	27
Foto Nr. 14. Šurfas Nr. 9. Fotografuota iš P pusės.....	28
Foto Nr. 15. Šurfas Nr. 10. Fotografuota iš V pusės.....	28
Foto Nr. 16. Šurfas Nr. 11. Fotografuota iš V pusės.....	29
Foto Nr. 17. Šurfas Nr. 12. Fotografuota iš V pusės.....	29
Foto Nr. 18. Šurfas Nr. 13. Fotografuota iš P pusės.....	30
Foto Nr. 19. Šurfas Nr. 14. Fotografuota iš P pusės.....	30
Foto Nr. 20. Šurfas Nr. 15. Fotografuota iš V pusės.....	31
Foto Nr. 21. Šurfas Nr. 16. Fotografuota iš PV pusės.....	31
Foto Nr. 22. Šurfas Nr. 17. Fotografuota iš ŠV pusės.....	32
Foto Nr. 23. Šurfas Nr. 18. Fotografuota iš V pusės.....	32
Foto Nr. 24. Šurfas Nr. 19. Fotografuota iš P pusės.....	33
Foto Nr. 25. Šurfas Nr. 20. Fotografuota iš Š pusės.....	33
Foto Nr. 26. Šurfas Nr. 21. Fotografuota iš V pusės.....	34

Foto Nr. 27. Šurfas Nr. 21. Pasiėkus įžemį – tamsai geltoną molį, po juo atsidengė smėlis luoksniai. Fotografuota iš R pusės.....	34
Foto Nr. 28. Šurfas Nr. 22. Fotografuota iš V pusės.....	35
Foto Nr. 29. Šurfas Nr. 23. Fotografuota iš V pusės.....	35
Foto Nr. 30. Šurfas Nr. 24. Fotografuota iš V pusės.....	36
Foto Nr. 31. Šurfas Nr. 25. Fotografuota iš Š pusės.....	36
Foto Nr. 32. Šurfas Nr. 26. Fotografuota iš P pusės.....	37
Foto Nr. 33. Šurfas Nr. 27. Fotografuota iš R pusės.....	37
Foto Nr. 34. Šurfas Nr. 28. Fotografuota iš V pusės.....	38
Foto Nr. 35. Šurfas Nr. 29. Fotografuota iš V pusės.....	38
Foto Nr. 36. Šurfas Nr. 29. Fotografuota iš V pusės.....	39
Foto Nr. 37. Šurfas Nr. 30. Fotografuota iš R pusės.....	39

Piliakalnio nuotraukos

Foto Nr. 1. Kalnaberžės piliakalnis iš R pusės.

Foto Nr. 2. Kalnaberžės piliakalnis iš R pusės.

Foto Nr. 3. Kalnaberžes piliakalnis iš PV pusės.

Radinių nuotraukos

Foto Nr. 4. Lipdytinė keramika grublėtu paviršiumi. R. S. Nr. 1 – Nr. 7

Foto Nr. 5. Molio tinko fragmentai

Šurfių nuotraukos

Foto Nr. 6. Šurfas Nr. 1. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 7. Šurfas Nr. 2. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 8. Šūrfas Nr. 3. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 9. Šūrfas Nr. 4. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 10. Šurfas Nr. 5. Fotografuota iš PV pusės.

Foto Nr. 11. Šurfas Nr. 6. Fotografuota iš Š pusės.

Foto Nr. 12. Šurfas Nr. 7. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 13. Šurfas Nr. 8. Fotografuota iš P pusės.

Foto Nr. 14. Šurfas Nr. 9. Fotografuota iš P pusės.

Foto Nr. 15. Šurfas Nr. 10. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 16. Šurfas Nr. 11. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 17. Šurfas Nr. 12. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 18. Šurfas Nr. 13. Fotografuota iš P pusės.

Foto Nr. 19. Šurfas Nr. 14. Fotografuota iš P pusės.

Foto Nr. 20. Šurfas Nr. 15. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 21. Šurfas Nr. 16. Fotografuota iš PV pusės.

Foto Nr. 22. Šurfas Nr. 17. Fotografuota iš ŠV pusės.

Foto Nr. 23. Šurfas Nr. 18. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 24. Šurfas Nr. 19. Fotografuota iš P pusės.

Foto Nr. 25. Šurfas Nr. 20. Fotografuota iš Š pusės.

Foto Nr. 26. Šūrfas Nr. 21. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 27. Šūrfas Nr. 21. Pasiėkus įžemį – tamsai geltoną molį, po juo atsidengė smėlis.
Fotografuota iš R pusės.

Foto Nr. 28. Šurfas Nr. 22. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 29. Šurfas Nr. 23. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 30. Šurfas Nr. 24. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 31. Šurfas Nr. 25. Fotografuota iš Š pusės.

Foto Nr. 32. Šurfas Nr. 26. Fotografuota iš P pusės.

Foto Nr. 33. Šurfas Nr. 27. Fotografuota iš R pusės.

Foto Nr. 34. Šurfas Nr. 28. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 35. Šurfas Nr. 29. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 36. Šurfas Nr. 29. Fotografuota iš V pusės.

Foto Nr. 37. Šurfas Nr. 30. Fotografuota iš R pusės.

Brėžinių sąrašas

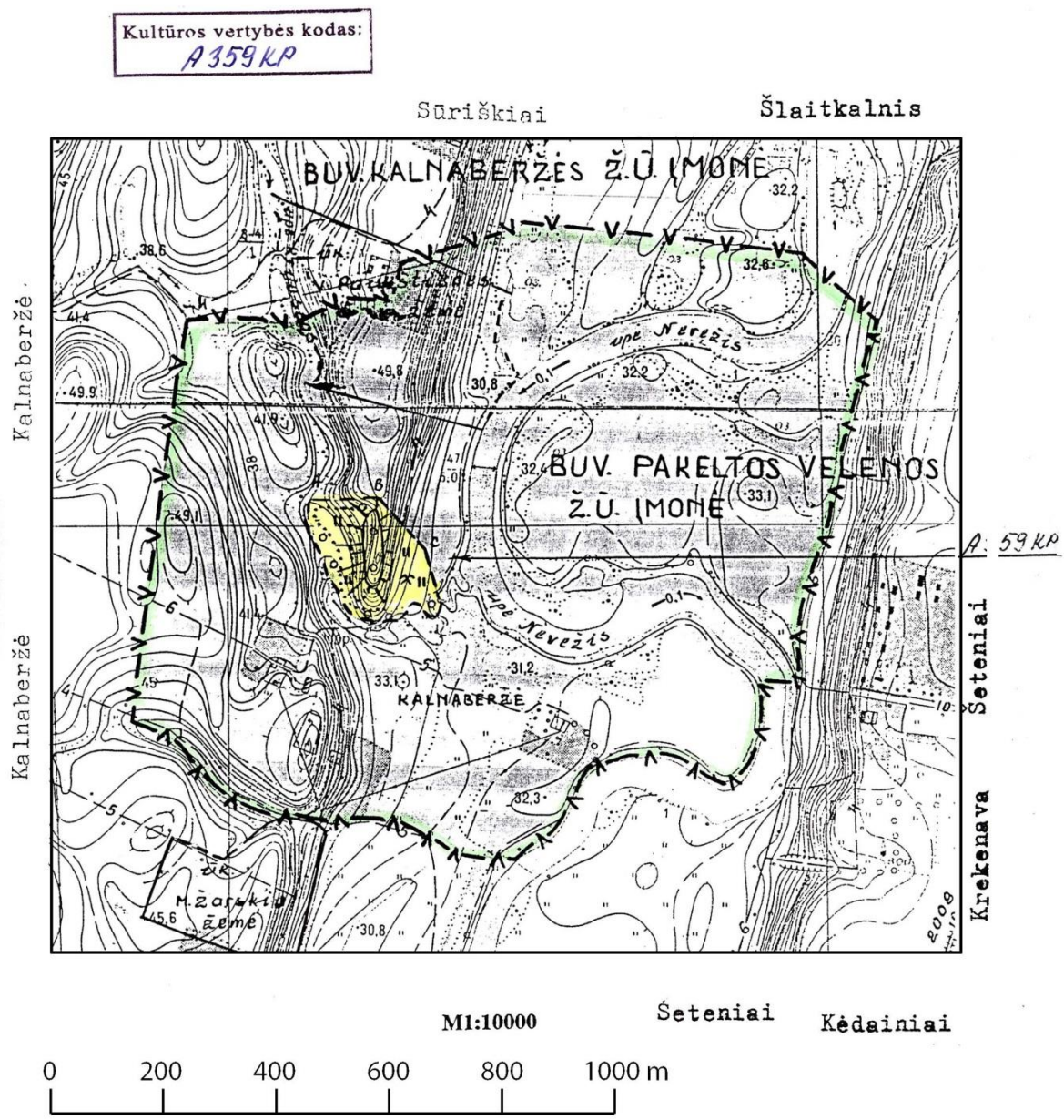
1. Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (u. k. 23743) riba bei tirtų šurfų vietomis
situacinis planas (ortofoto) M 1:2000.....41
2. Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (u. k.23743) saugomos teritorijos ribų planas
(topo).....42
3. Kalnaberžės piliakalnio planas. MAB RS F. 235–114.....43

1. Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (u. k. 23743) riba bei tirtų šurfų vietomis situacinis planas (ortofoto) M 1:2000

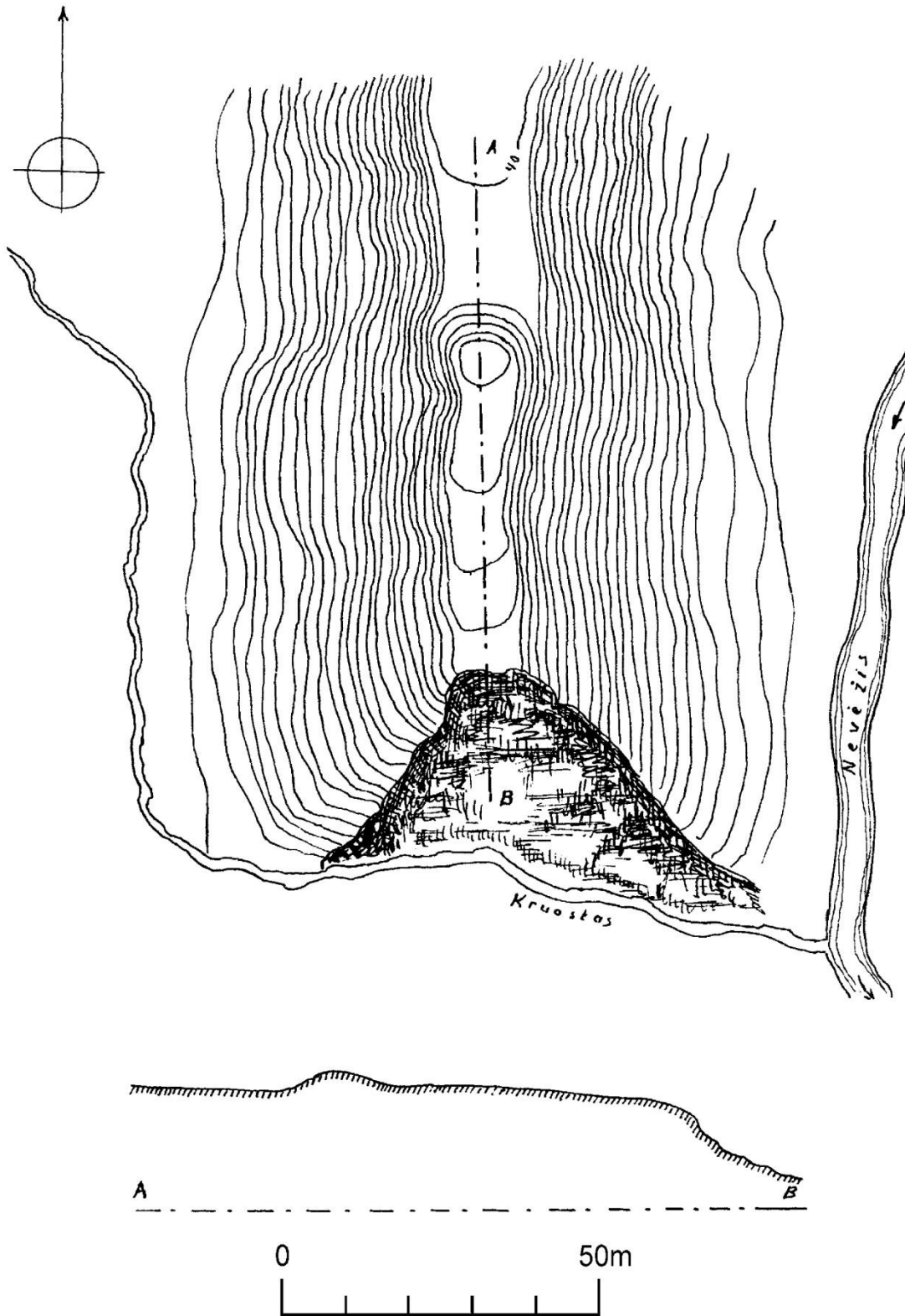

- Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (U. k. 23743) riba ————
- Rekomenduojama saugomos teritorijos riba ————
- Tirtų šurfų vietos
- Šurfai su žmogaus veiklai būdingais radiniais

2. Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (u. k.23743) saugomos teritorijos ribų planas (topo)

3. Kalnaberžės piliakalnio planas. MAB RS F. 235–114

Priedų sąrašas

Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus.....	45
Radinių pedavimo aktas.....	47
Tyrimų projektas.....	48
ATL straipsnis.....	56

Leidimas vykdyti archeologinius tyrimus

KULTŪROS PAVELDO DEPARTAMENTAS PRIE KULTŪROS MINISTERIJOS

LEIDIMAS ATLIKTI ARCHEOLOGINIUS TYRIMUS

2013-10-17

(data)

Nr.

Vilnius

LA-381

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571) 18 straipsnio 6 dalimi, šis leidimas išduotas

Vismantui Muraliui, 2013-03-28 Nr. 2595

(tyrėjo vardas, pavardė, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialisto atestato išdavimo data ir Nr.)

_____ arba mokslo laipsnis ir (ar) pedagoginis vardas)

atlikti: Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (23743) teritorijos

(numatomos tirti vietos pavadinimas, unikalus kodas Kultūros vertybių registre,

Kėdainių r. sav., Kalnaberžės k. žvalgomuosius archeologinius tyrimus

_____ adresas, archeologinių tyrimų pobūdis)

_____ pagal archeologinių tyrimų projektą:

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (23743) (Kėdainių r. sav.) žvalgomųjų archeologinių tyrimų projektas 2013-10-15

_____ (projekto pavadinimas, aprobavimo data)

Povilas Šlapševičius

_____ archeologinių tyrimų grupę sudaro šie archeologai (pildoma, jeigu grupė sudaroma):

_____ (vardai, pavardės)

(antra pusė)

Papildomi paveldosaugos reikalavimai archeologinių tyrimų metu :

Leidimas galioja iki 2013-11-30

(metai, mėnuo, diena)

Leidimo galiojimas pratęstas iki _____

(metai, mėnuo, diena)

Apskaitos, paveldotvarkos planavimo
skyriaus vyriausiasis specialistas

(leidimą išdavusio tarnautojo pareigų pavadinimas)

(parašas)

Valdas Lučunas

(vardas, pavardė)

(leidimą galiojimą pratęsusio tarnautojo pareigų
pavadinimas)

(parašas)

(vardas, pavardė)

A. V.

Leidimas taip pat tyrėjui suteikia teisę naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrėjas archeologinių tyrimų metu ir juos atlikęs privalo laikytis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571), Paveldo tvarkybos reglamento PTR 2.13.01:2011 „Archeologinio paveldo tvarkyba“, patvirtinto Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2011 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. IV-538 (Žin., 2011, Nr. 109-5162), Nekilnojamųjų kultūros vertybių atskleidimui reikalingų tyrimų duomenų apimties aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Kultūros ministro 2005 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. IV-259 (Žin., 2005, Nr. 80-2927), Kultūros paveldo objektų ar vietovių apžiūros, būklės fiksavimo ir tyrimo atlikimo užtikrinimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. IV-240 (Žin., 2005, Nr. 76-2766), Nekilnojamojo kultūros paveldo tyrimų metu rastų archeologinių radinių perdavimo muziejams taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. IV-66 (Žin., 2005, Nr. 30-960), Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo, kitų teisės aktų nustatytų paveldosaugos reikalavimų ir šiame leidime nustatytų papildomų paveldosaugos reikalavimų.

Radinių perdavimo aktas

MUZIEJINIŲ VERTYBIŲ

DOVANOJIMO - PERDAVIMO AKTAS

2014m. gegužės mėn. 13 d.

Aš Vismantas Muralis, v.g. Kultūros paveldo išsaugojimo paslaugų archeologas

dovanoju (perduodu) Kėdainių krašto muziejui šias muziejines vertybes:

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (Kėdainių r. sav.) išvalgomųjų archeologinių tyrimų radiniai
7 vnt. lipdytos keramikos.

Dovanojusiojo (perdavusiojo) asmens parašas [Signature]

Priėmusiojo asmens parašas [Signature] **Fondų saugotoja
Rita Vertelienė**

Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo 1 priedas

(Prašymo išduoti leidimą atlikti archeologinius tyrimus forma)

Vismantas Muralis
(tyrėjo vardas, pavardė)

Vismantas.muralis@gmail.com, tel. +37067751640
(adresas pašto korespondencijai siųsti, telefonas, el. pašto adresas)

Kultūros paveldo departamentui
Prie Kultūros ministerijos

PRAŠYMAS IŠDUOTI LEIDIMĄ ATLIKTI ARCHEOLOGINIUS TYRIMUS
2013 m. spalio 07 d.

Prašau išduoti man, Vismantui Muraliui, nkp atestato Nr. 2595, išduotas 2013 03 28
(vardas, pavardė, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialisto atestato išdavimo data ir Nr.)

Taikomųjų mokslinių ardomųjų tyrimų vykdymas (archeologiniai tyrimai) (trečia kat.),
arba mokslo laipsnis ir (ar) pedagoginis vardas)

leidimą atlikti Kalnaberžės piliakalnyje su gyvenvieta (23743), Kalnaberžės k., Kėdainių r.
sav. archeologinius žvalgomojus tyrimus
(unikalus kodas Kultūros vertybių registre, adresas, archeologinių tyrimų pobūdis)

Archeologinius tyrimus numatoma atlikti 2013 10 15 - 2013 11 15
(Pradžios ir pabaigos terminai)

Archeologinių tyrimų užsakovas Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos,
Šnipiškių g. 3, Vilnius, tel. 852734256, centras@heritage.lt
(vardas, pavardė ar juridinis asmens pavadinimas, adresas pašto korespondencijai siųsti, telefonas, el. pašto adresas)

Archeologinių tyrimų grupę sudaro šie archeologai (pildoma, jeigu sudaroma archeologų grupė):

Povilas Šlapševičius
(vardai ir pavardės, telefonai susisiekti)

Informacija apie tyrimams atlikti būtinų sąlygų užtikrinimą

_____ atlikti

(pildoma, jeigu tyrimus numatoma

_____ po einamųjų metų lapkričio 30 dienos arba neigiamai oro temperatūrai, arba išalusiam gruntui

Informacija, ar leidimo atlikti archeologinius tyrimus prašoma skubos tvarka

_____ (nurodomos Leidimų atlikti archeologinius tyrimus išdavimo tvarkos aprašo 35.1 arba 35.2 punktuose numatytos aplinkybės)

Tyrėjo pasirenkamas bendravimo su Mokslinės archeologijos komisijos sektoriumi dėl leidimo atlikti archeologinius tyrimus išdavimo būdas: el. paštu vismantas.muralis@gmail.com

___ (pasirinktinai nurodomas elektroninis paštas, arba faksas, arba adresas pašto korespondencijos siuntoms gauti, arba kitas būdas)

PRIDEDAMA:

1. Archeologinių tyrimų projektas su priedais 6 lapai.
2. Kiti pridedami dokumentai, prašymas išduoti leidimą atlikti archeologinius tyrimus 2 lapai.

(parašas)

Vismantas Muralis
(vardas, pavardė)

Tyrimų užsakovas:

Kultūros paveldo departamentas

prie Kultūros ministerijos

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenvieta (23743) (Kėdainių r. sav.)

žvalgomųjų archeologinių tyrimų

PROJEKTAS

Archeologas Vismantas Muralis (Atestato Nr. 2595)

Tel.: +37067751640

El. paštas: vismantas.muralis@gmail.com

Autoriai:

Vismantas Muralis

Povilas Šlapševičius

VILNIUS

2013

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

IVADAS. Kalnaberžės piliakalnio teritorijos rytinėje dalyje, spėjamoje piliakalnio papėdės gyvenvietėje (u. k. 23743) planuojama atlikti žvalgomuosius archeologinius tyrimus. Jų tikslas – patikslinti šios nekilnojamosios kultūros vertybės vertingąsias savybes ir teritorijos ribas.

NUMATOMO TIRTI OBJEKTO APRAŠYMAS. Piliakalnis įrengtas Kruosto kairiajame krante esančiame aukštumos kyšulyje. Pamažu nuolaidėjanti į P aikštelė - keturkampė, pailga Š-P kryptimi, 65x10 m dydžio. Jos Š pusėje supiltas 0,8 m aukščio, 16 m pločio pylimas, kurio išorinis 1,5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 4 m pločio, 0,3 m gylio griovį. Šlaitai statūs, iki 9-10 m aukščio. Piliakalnį apardė arimai, pylimą - XX a. pradžioje jį kasinėję valstiečiai (liko duobė). Aikštelė ir R šlaitas dirvonuoja, V šlaitas apaugęs lapuočiais. Į Š nuo piliakalnio 1,5 ha plote yra papėdės gyvenvietė. Piliakalnis datuojamas I tūkst. - II tūkst. pradžia.³

ANKSTESNIŲ TYRIMŲ APŽVALGA. Piliakalnį 1903 metais žvalgė L. Kšivickis. 1968 m. – Lietuvos istorijos instituto ekspedicija. Jos dalyviai į Š nuo piliakalnio buvusioje dirvoje pastebėjo kultūrinio sluoksnio pėdsakų. Piliakalnis ir gyvenvietė plačiau netyrinėti.⁴

ARCHEOLOGINIŲ TYRIMŲ TIKSLAS, POBŪDIS, METODIKA. Archeologinių tyrimų metu planuojama nustatyti Kultūros vertybės saugomos teritorijos plane į R nuo piliakalnio neaišku kokiais argumentais remiantis lokalizuojamos gyvenvietės kultūrinę vertę, patikslinti vertingąsias savybes ir ribas. Mokslinėje archeologijos literatūroje⁵ ir šaltiniuose⁶ gyvenvietė lokalizuojama ne į R, o į Š nuo piliakalnio. Jeigu tyrimų metu bus surasta papėdės gyvenvietė, planuojama surinkti duomenis apie jos chronologiją bei stratigrafiją, siekiant praplėsti šio mažai tyrinėto objekto pažinimą.

³ Baubonis, Z, Zabiela, G., Lietuvos piliakalnių atlasas. Vilnius, 2005. T.1. p. 358.

⁴ Tautavičius, A., 1975, Lietuvos TSR archeologijos atlasas, II, piliakalniai, Vilnius, „Mintis“, p. 77, (Nr. 277).

⁵Ten pat.

⁶ Tautavičius, A., 1968 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos ataskaita, Lietuvos istorijos instituto archyvas; b 258, p.17

⁴Tautavičius, A., 1975, Lietuvos TSR archeologijos atlasas, II, piliakalniai, Vilnius, „Mintis“, p. 77, (Nr. 277).

Menama papėdės gyvenvietė Ŗiuo metu ariama ir norima jos vietą ateityje naudoti Ŗemės ūkiui. Arimas kenkia kultūriniam sluoksniui, todėl yra neatidėliotinas poreikis išsiaiŖkinti ar jis Ŗioje vietoje yra.

Ŗvalgomieji archeologiniai tyrimai planuojami atlikti kasinėjant tolygiai tiriamoje vietoje išdėstytais Ŗurfais. Ŗurfų dydis 1x1 m, 30 vnt. Aptikus kultūrinį sluoksnį, vienas Ŗurfas bus iŖtirtas iki įžemio. Likusieji Ŗurfai, kasami teritorijos patikslinimui, bus kasami tik iki kultūrinio sluoksnio.

TYRIMŲ APIMTIS. Planuojama iŖtirti bendras 30 m² plotas.

TYRIMŲ TRUKMė. Tyrimus numatoma atlikti 2013 m. spalio – lapkričio mėnesiais.

PRIEDAI:

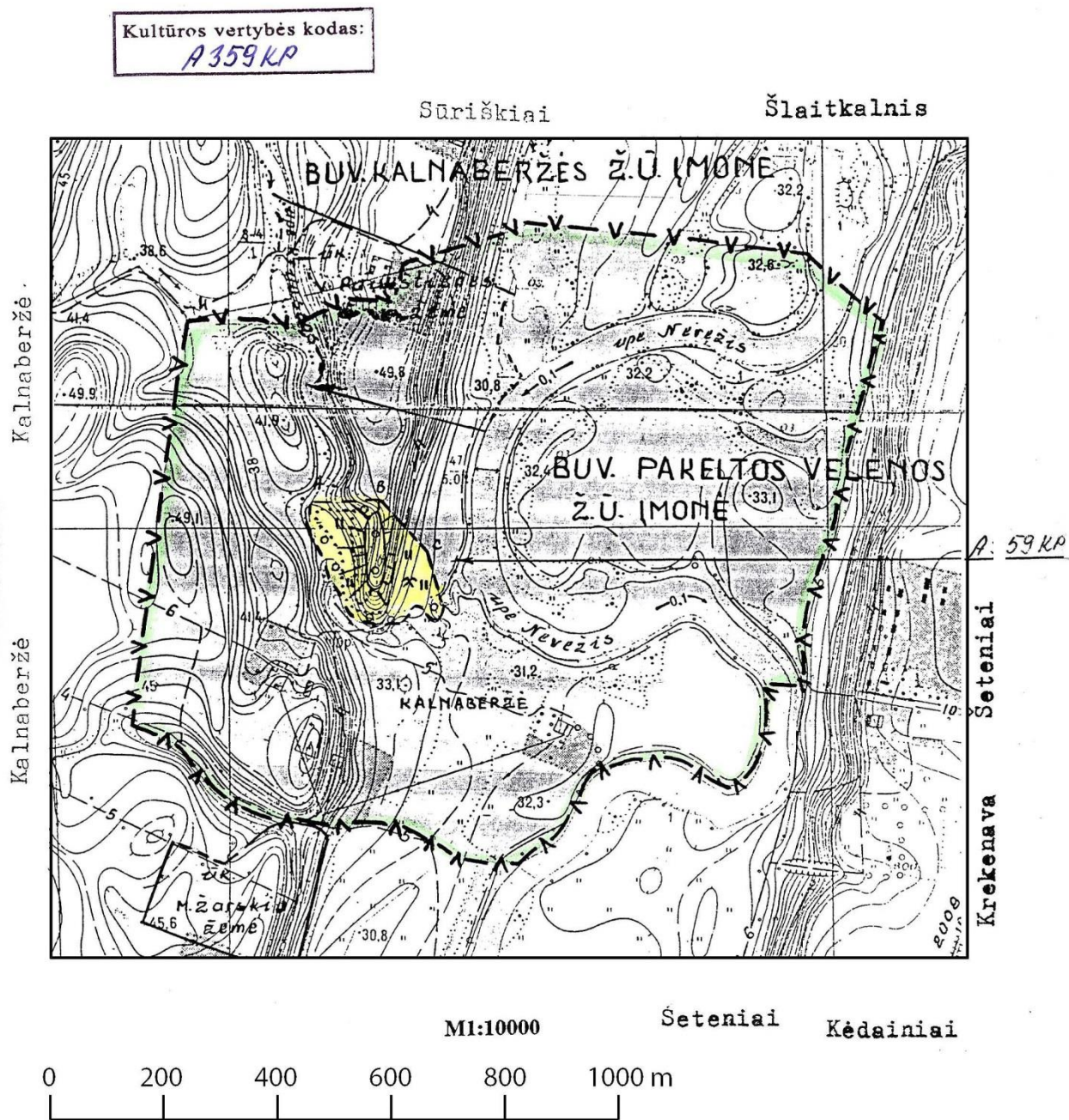
Nr. 1 KalnaberŖės piliakalnio su gyvenviete (u.k.23743) saugomos teritorijos ribų planas.

Nr. 2 KalnaberŖės piliakalnio su gyvenviete (u.k.23743) numatomų tirti vietų planas.

Nr. 3 KalnaberŖės piliakalnio su gyvenviete (u.k.23743) foto fiksacija prieš Ŗvalgomuosius archeologinius tyrimus.

PRIEDAI

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (u.k.23743) saugomos teritorijos ribų planas

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (u.k. 23743) numatomų tirti vietų planas

Sutartiniai ženklai

- Numatomos tirti vietos
- Saugomos teritorijos ribos

1:3 329

0 20 40 80 120 160
Meters

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (u.k.23743) foto fiksacija prieš žvalgomočius archeologinius tyrimus

ATL straipsnis

Archeologiniai žvalgomieji tyrimai Kalnaberžės piliakalnio papėdės gyvenvietėje

2013 m. lapkričio 1 – 4 dienomis, Kalnaberžės piliakalnio teritorijos rytinėje ir vakarinėje dalyje, spėjamoje piliakalnio papėdės gyvenvietėje (u. k. 23743) buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Jų tikslas – patikslinti šios nekilnojamosios kultūros vertybės vertingąsias savybes ir teritorijos ribas. Archeologinių tyrimų metu buvo ištirta 30 vienetų, 1x1 m dydžio šurfų (1. pav.). Viso 30 m² plotas.

Piliakalnį 1903 metais žvalgė L. Kšivickis. 1968 m. – Lietuvos istorijos instituto ekspedicija. Jos dalyviai į Š nuo piliakalnio buvusioje dirvoje pastebėjo kultūrinio sluoksnio pėdsakų. Piliakalnis ir gyvenvietė plačiau netyrinėti.

R saugomos teritorijos dalyje, kuri šiuo metu ariamas laukas, buvo iškasti 22 šurfai (Nr. 1 – Nr. 22). Tiroje vietoje fiksuotas nuo 35 cm iki 90 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), po kuriuo, išskyrus šurfus Nr. 3, Nr. 5, Nr. 20, Nr. 21, Nr. 22, aptiktas nuo 20 cm iki 105 cm storio molingas tamsiai pilkas palaidotas dirvožemis. Šurfuose archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

Šalia ariamos žemės, į P pusę, žole apaugusioje pievoje, iškasti 3 šurfai (Nr. 23 – Nr. 25). Fiksuotas nuo 25 cm iki 40 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), po kuriuo, išskyrus šurfą Nr. 25, aptiktas nuo 10 cm iki 65 cm storio molingas tamsiai pilkas palaidotas dirvožemis. Šurfuose archeologiškai vertingų radinių nesurasta.

Sekantys šurfai kasti V piliakalnio papėdėje. Ištyrus 5 šurfus (Nr. 26 – Nr. 30) atidengtas nuo 35 cm iki 60 cm storio rudos spalvos, moreninio priemolio sluoksnis (deliuvinė – proliuvinė priemolio danga), po kuriuo aptiktas nuo 5 cm iki 50 cm storio molingas tamsiai pilkas palaidotas dirvožemis, būtent šiame sluoksnyje, šurfuose Nr. 29 (2. pav) ir Nr. 30 fiksuotas kultūrinis sluoksnis. Sluoksnio storis 40 cm – 50 cm storio, kuriame aptikta degėsių, o šurfe Nr. 29 lipdytinios keramikos gabaliukai gruoblėtumi paviršiumi (3. pav) ir molio tinko fragmentai. Keramiką datuotina VIII – XII a., surasti keramikos fragmentai nedideli, sunkiai identifikuojami, taigi pateiktas datavimas gali būti netikslus.

Kadangi sluoksnių išsidėstymas tapatus visuose šurfuose, o vadinamame pilkame sluoksnyje (palaidotas dirvožemis) aptikta žmogaus veiklos požymių, kurie datuoti VIII–XII a. panašu, kad virš jo esantis rudas moreninis priemolis yra vėlyvesnis. Geologo habil. dr. Valentino Baltrūno teigimu, tai yra piliakalnio šlaitų daug metų slinkęs deliuvis – proliuvis, paprastai tokie procesai ir jų nuogulos formuojasi sustiprėjus vietovėje eroziniams procesams, t.y. sumenkėjus augalijos dangai (velėnai, dirvožemiui, krūmų ir miško paklotei) pradedamas ardyti šlaitų gruntas. Tai gali būti susiję su klimato atšalimu (nuo XI – XII a. prasideda Mažasis ledynmetis) šlaitų nuganymu (nutrypimu), gal būt, žemės kasimo darbais. Nuo piliakalnio rytinio šlaito daug metų slinkusį deliuvį, kurį papėdėje galėjo šiek tiek perklostyti ir plačiau čia pat paskleisti patvinusio Nevėžio vanduo. Šios aplinkybės galėjo sukelti gan greitus katastrofinius reiškinius ir lemti kultūrinio sluoksnio palaidojimą. Po to, matyt, ši vieta ilgai nebuvo tinkama gyvenimui.

Remiantis šių tyrimų bei 1903 m. ir 1968 m. vykdytų archeologinių ekspedicijų išvadomis, gyvenvietė lokalizuojama į V, ŠV ir Š pusę nuo piliakalnio. R saugomos teritorijos dalyje, neaptikta žmogaus veiklai būdingų radinių ir požymių.

Tikslinga sumažinti saugomos teritorijos plotą, perkeliant R ribas iki lygiagrečiai piliakalnio einančio lauko keliuko.

Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete (U. k. 23743) riba ———
 Rekomenduojama saugomos teritorijos riba ———
 ■ Tirtų šurfų vietos
 ■ Šurfai su žmogaus veiklai būdingais radiniais

1. Pav. Kalnaberžės piliakalnio su gyvenviete riba bei tirtų šurfų vietomis situacinis planas. V. Muralio brėž.

2. Pav. Šurfas Nr. 29. Fotografuota iš V pusės. V. Muralio nuotr.

3. Pav. Lipdytinios keramikos gabaliukai gruoblėtumi paviršiumi. V. Muralio nuotr.